

Ministerie van Defensie

Militaire Inlichtingendienst

Postbus 20701
2500 ES 's-Gravenhage

Telefoon 070 - 3 18 81 88
Telefax 070 - 318 79 51

- Aan:

Minister van Defensie
De Staatssecretaris van Defensie
De Chef Defensiestaf
De Secretaris-Generaal

i.a.a. PCDS
SCOCIS
HOZ
DAB
HCZ

Uw brief	Uw kenmerk	Ons nummer	Datum
		DIS/92/095/4425	13 november 1992

Onderwerp
Joegoslavië: recente ontwikkelingen
(nr 85/92)

1. Hierbij doe ik U toekomen een notitie over de recente ontwikkelingen in de voormalige Joegoslavische federatie.
2. Zonder bijlage is deze brief ongerubriceerd.

Hoofd Militaire Inlichtingendienst
voor deze
Het Hoofd Stafafdeling Inlichtingen

Kolonel der Grenadiers

Bijlagen	Bezoekadres	Doorkiesnummer
één	Kalvermarkt 28 's-Gravenhage	318 6634

Verzoeken bij beantwoording datum, nummer en onderwerp te vermelden.

MINISTERIE VAN DEFENSIE
MILITAIRE INLICHTINGDIENST

ONTWIKKELINGEN IN DE VOORMALIGE JOEGOSLAVISCHE FEDERATIE
85/92

(Afgesloten 131000 NOV 1992)

Bosnië-Herzegovina

Sinds 11 november, middernacht, is een onvoorwaardelijk staakt-het-vuren van kracht in heel Bosnië-Herzegovina. Rond Sarajevo is inderdaad geen inzet van zware wapens meer waargenomen. De strijd is echter inmiddels weer opgelaaid rond Bihac, een Moslim-bolwerk in het westen van de republiek, en in Herzegovina, waar de Kroaten eerder deze week in het offensief waren. Kroatische media stelden dat ook in centraal-Bosnië, zoals bij Travnik en Tuzla, weer sprake is van gevechten. De Serviërs zouden bij Gradacac, de belangrijkste stad in het noorden van Bosnië-Herzegovina die nog in Moslim-Kroatische handen is, weer grootschalige aanvallen hebben ingezet.

Deze heropleving van de strijd hangt samen met het feit dat vooral de Moslims en Serviërs hun militaire doelstellingen nog niet volledig hebben bereikt. Zeker de eerstgenoemden hebben geen belang bij de huidige status quo, waarin zij maximaal slechts 10% van het Bosnische grondgebied onder controle hebben. Servische meldingen geven aan dat de corridor tussen Servië en de door Serviërs gedomineerde streken in west-Bosnië en Kroatië nog steeds binnen bereik ligt van Kroatische artillerie, met name bij Gorice (tussen Brcko en Gradacac). Hierdoor is een ongehinderd transport naar de Bosnische en Kroatische Krajina nog steeds onmogelijk; de Servische operaties van de afgelopen maanden geven aan dat zij herstel, respectievelijk consolidatie, van die corridor van vitaal belang achten. Een soortgelijke situatie bestaat met betrekking tot de weg tussen de Servische hoofdstad Belgrado en Sarajevo, die op sommige plaatsen is onderbroken door Moslim-eenheden. Hierdoor is bevoorrading van de Servische belegeraars van de Bosnische hoofdstad problematisch.

De "Joegoslavische" president Cosic heeft in een brief aan de SG van de VN, Ghali, geprotesteerd tegen, wat werd genoemd, het optreden van reguliere Kroatische eenheden tegen Servische dorpen in Herzegovina. Hij stelde dat hij, indien dit optreden niet onmiddellijk zal worden beëindigd, beslissende maatregelen zou nemen. Hoewel hij dit niet nader uitwerkte, lijkt Cosic te dreigen met de inzet van "Joegoslavische" strijdkrachten in Bosnië-Herzegovina. Dit zou kunnen leiden tot een openlijk treffen van de JNA en het Kroatische leger. Vermoedelijk beoogt Cosic met dit dreigement echter vooral prominente VN-leden te bewegen tot vergroting van de politieke druk op Kroatië, dat zoals bekend recentelijk een groot offensief heeft ingezet in het zuiden van Bosnië-Herzegovina.

Ten zuiden van Mostar is een Spaans konvooi onder vuur komen te liggen van vermoedelijk Servische zijde. Daarop heeft het konvooi zich teruggetrokken zonder het vuur te beantwoorden. Volgens een Spaans woordvoerder betrof de beschieting niet het konvooi zelf, maar een nabijgelegen Moslim-dorp dat door de Serviërs belegerd wordt. Zoals bekend werd eerder deze week in dezelfde regio een Britse patrouille door onbekenden beschoten.

Inmiddels zijn nadere gegevens bekend over de afspraken tussen Kroaten en Moslims, gemaakt na de val van Jajce die tenminste voor een deel moet worden

toegeschreven aan hun onderlinge onenigheid. Volgens een woordvoerder van de HVO, de belangrijkste Kroatische militie in Bosnië-Herzegovina, worden er op lokaal niveau gezamenlijke commando's gevormd, waarin de Kroaten het bevel voeren in gebieden die zij domineren, en Moslims in de streken waarin zij overheersen.

Aangezien de Kroaten naar schatting 30% van het Bosnische grondgebied controleren en de Moslims maximaal 10%, houdt dit in dat eerstgenoemden in de meeste gevallen een meer prominente positie zullen bekleden in de "gezamenlijke" strijdkrachten. Bovendien moet worden aangenomen dat de meeste Kroatische bevelhebbers zullen worden benoemd door de HVO, die het opperbevel van de Bosnische regering niet erkent. Aangezien de HVO nauw samenwerkt met de Kroatische partij HDZ, die in coördinatie met de gelijknamige Kroatische regeringspartij streeft naar aansluiting van de door Bosnische Kroaten gedomineerde gebieden bij Kroatië, zouden de bovengenoemde afspraken in beginsel kunnen inhouden dat ook Moslim-eenheden worden ingezet voor de realisering van de Kroatische doelstellingen. Twijfelachtig is of deze Moslims zich daarvoor in de praktijk zullen lenen. Daarom kunnen deze afspraken tot nieuwe spanningen in de Moslim-Kroatische coalitie leiden.

Internationale vredesinspanningen

Komende week zal de Veiligheidsraad van de Verenigde Naties een ontwerp-resolutie behandelen, waarin is voorzien in een volledige zeeblokkade van "Joegoslavië". In dat kader zouden ook schepen die worden verdacht van doorkruising van het handelsembargo naar dat land, geïnspecteerd kunnen worden. Daarnaast zouden maatregelen moeten worden genomen om te voorkomen dat onder het mom van transitverkeer toch brandstoffen, staal en andere economisch belangrijke produkten worden geleverd aan "Joegoslavië". Met name de Verenigde Staten hebben de afgelopen weken aangegeven voorstander te zijn van verscherping van de controle op naleving van de sancties tegen "Joegoslavië". Ook de SG van de WEU, Van Eekelen, heeft zich gisteren uitgesproken voor een "volledige blokkade". Zoals reeds eerder gemeld, heeft federaal premier Panic daarentegen juist gepleit voor een verzachting van de sancties om zijn positie tegenover de conservatieve socialistische partij van Servië, met name met het oog op de komende algemene verkiezingen, te versterken.

De voorgenomen legering van het Nederlandse transportbataljon ondervindt vertraging. De verplaatsing van de B-compagnie van Zagreb naar Banja Luka wordt doorkruist doordat Servische gevechtsgroepen in UNPA-west het gebruik van de autoweg Zagreb-Belgrado en de brug over de grensrivier Sava onmogelijk maken. Er wordt nu overwogen de basis van B-compagnie te verplaatsen van Banja Luka naar Bihac in west-Bosnië. Deze stad is echter het toneel van voortdurende strijd. De A-compagnie, die dezer dagen zou worden verplaatst van Split naar Vitez, heeft ondervonden dat de kwaliteit van de weg tussen beide steden het gebruik van een aantal zware voertuigen niet toelaat. Bovendien is er eveneens sprake van gevechten rond de aan deze weg gelegen stad Travnik.

Kroatië

Recent is een Russische generaal benoemd tot bevelhebber van de UNPROFOR-eenheden in UNPA-oost (oost-Slavonië). Deze heeft onderstreept dat hij van plan is de bepalingen in het VN-vredesplan volledig uit te voeren, met name die met betrekking tot de terugkeer van de (Kroatische) vluchtelingen. Een dergelijke handelwijze zou een conflict met de Servische autoriteiten in de UNPA welhaast onvermijdelijk maken. Recentelijk hebben dezen geprotesteerd tegen het feit dat UNPROFOR heeft geprobeerd Servische gevechtsgroepen te ontwapenen. Ook dit vormt een kernbepaling van het vredesplan. De Serviërs hebben gewaarschuwd dat zij een dergelijk optreden niet zullen tolereren en dat UNPROFOR

verantwoordelijk zal zijn voor de gevolgen. Zoals gemeld bestaan er met name rond UNPA-oost spanningen omdat de Kroatische vluchtelingen het recht eisen naar hun oorspronkelijke woonplaatsen terug te keren. Vorige maand werd een treffen tussen hen en Servische ordetroepen ternauwernood voorkomen door tussenkomst van de toenmalige commandant van UNPA-oost.

Servië/Montenegro

De "Joegoslavische" regering heeft zijn bezorgdheid uitgesproken over de opvallend ruime beschikbaarheid van brandstof in Belgrado. Federaal premier Panic heeft gesteld te vrezen dat dit zijn verzoek om verzachting van het internationale olie-embargo voor humanitaire doeleinden zal doorkruisen. Andere regeringsfunctionarissen hebben het vermoeden uitgesproken dat het conservatieve Servische regime brandstofreserves heeft vrijgegeven om de onvrede van de bevolking over de brandstofschaarste te verminderen met het oog op de verkiezingen van 20 december a.s.

Servische persberichten dat Servië in staat zou zijn zelfstandig tanks te produceren, zijn tot op heden op geen enkele wijze bevestigd. De betreffende fabriek in Krusevac is vermoedelijk wel in staat chassis te assembleren, alsmede mogelijk bergingstanks, maar niet de voor een moderne gevechtstank noodzakelijke optische en elektronische apparatuur en de geschutstoren. Deze werden in het voormalige Joegoslavië in Slovenië en Bosnië-Herzegovina vervaardigd. Meldingen dat de defensie-industrie in de voormalige Joegoslavische deelstaten, ondanks de oorlog, wil blijven samenwerken, kunnen nog altijd niet bevestigd worden, en lijken onder de huidige omstandigheden zeer onwaarschijnlijk.

De leider van de CVSE-missie die onderzoek moet doen naar de situatie van een aantal etnische minderheden in Servië, de Noor Bogh, heeft in een recent interview de situatie in de regio Sandzak "zeer explosief" genoemd. Hij wees met name op de activiteiten van Servische milities, die de Moslim-meerderheid terroriseren. Zo werd recentelijk een aantal Moslims uit een bus ontvoerd en vermoedelijk vermoord. Volgens Bogh is de Islamitische meerderheid in Sandzak geradicaliseerd door de vervolging van Moslims door Serviërs in het aangrenzende Bosnië-Herzegovina. De botsingen zouden vanuit die republiek via Sandzak ook kunnen overslaan naar Kosovo, waar de Moslim-meerderheid eveneens wordt onderdrukt door de Serviërs. De Servische regering heeft ordetroepen naar Sandzak gestuurd, maar deze treden niet op tegen de Servische milities. Dit laatste wordt bevestigd door plaatsvervangend federaal minister van Binnenlandse Zaken Memic, een Moslim die enkele maanden geleden door federaal premier Panic werd benoemd in een -tot dusverre onsuccesvolle- poging de positie van de etnische minderheden in "Joegoslavië" te verbeteren. Deze ontkende dat er nog Moslim-milities uit Bosnië-Herzegovina in Sandzak infiltreren en heeft lokale Moslim-leiders ervan beschuldigd de vrees onder de Moslims in Sandzak voor de Serviërs onnodig te vergroten.

Vertegenwoordigers van de Hongaarse minderheid in de voormalige autonome provincie Vojvodina hebben gesteld dat de JNA in die provincie een massale mobilisatie uitvoert. Een woordvoerder van de Generale Staf heeft bevestigd dat "bepaalde nieuwe eenheden" worden gevormd, met name in die gebieden waar nieuwe grenzen zijn gevestigd. Hij beschuldigde de Hongaren impliciet van het aanwakkeren van etnische conflicten in Servië. De afgelopen maanden hebben de Hongaren regelmatig gesteld dat de JNA met name Hongaarse mannen oproept voor militaire dienst, hetgeen in de praktijk zou bijdragen tot de "etnische zuivering" van Vojvodina. Er zijn echter geen aanwijzingen dat dit stelselmatig gebeurt. Overigens kunnen de activiteiten van de JNA in Vojvodina erop wijzen

[REDACTED]

dat de militaire autoriteiten rekening houden met een opleving van de gevechten in het aangrenzende deel van Kroatië (UNPA-oost).

Op uitnodiging van de leider van de ultra-nationalistische Radicale Partij (ook aangeduid als "Chetniks"), Seselj, heeft vorige week de Russische generaal b.d. Filatov een bezoek gebracht aan Belgrado. Filatov geldt als een vertegenwoordiger van de reactionaire lijn in de Russische politiek. Seselj onderstreepte bij een officieel diner dat de Chetniks de eenheid van alle christelijk-orthodoxe landen willen handhaven en soortgelijke doelstellingen nastreven als het, inmiddels door de Russische president Yeltsin verboden, ultra-conservatieve Front van Nationale Redding. Hij stelde dat alleen "God en Rusland" de Servische natie kunnen helpen. Filatov oefende bij deze gelegenheid forse kritiek uit op de Russische politieke leiding, die naar zijn mening een beleid voert dat strijdig is met de belangen van Rusland. Het is niet uitgesloten dat van conservatieve zijde in Rusland de komende maanden in toenemende mate zal worden aangedrongen op (hernieuwde) steun aan de regerende Servische socialistische partij, dan wel de Radicale Partij in Servië.

Conclusie/voorzicht

Het feit dat het jongste staakt-het-vuren, afgezien van Sarajevo, niet heeft geleid tot een wezenlijke afname van de gevechten in Bosnië-Herzegovina, houdt verband met het feit dat zowel Serviërs als Moslims in de huidige omstandigheden geen belang hebben bij de status quo. Zo lang dit niet verandert, moet op een voortdurende van de gevechten worden gerekend.

Federaal president Cosic heeft gezinspeeld op de inzet van "Joegoslavische" strijdkrachten in Bosnië-Herzegovina. Dit zou kunnen leiden tot een openlijk treffen van de JNA en het Kroatische leger. Vermoedelijk beoogt Cosic echter met name de politieke druk op Kroatië te vergroten.

De onderlinge afspraken over commando-voering tussen Bosnische Kroaten en Moslims komen erop neer dat in een naar verwachting groot aantal gevallen de Moslims onder bevel komen te staan van personen die het Bosnische opperbevel niet erkennen en streven naar de afscheiding van de "Kroatische" delen van Bosnië-Herzegovina. Daardoor kunnen nieuwe spanningen ontstaan in het Moslim-Kroatische samenwerkingsverband.

Het voornemen van de nieuwe bevelhebber van UNPA-oost om het VN-vredesplan volledig uit te voeren, kan leiden tot een verheviging van de strijd in de betreffende UNPA, waarbij UNPROFOR actief betrokken kan raken.

Vermoedelijk zal de Veiligheidsraad er de komende week mee instemmen de controle op de naleving van de sancties tegen "Joegoslavië" te verscherpen. Dit kan negatieve gevolgen hebben voor de positie van de hervormingsgezinden in dat land.